

**KREDİ PORTFÖY YÖNETİMİNE İLİŞKİN PİYASA İSTİHBARATINDA
DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR
MARKET INTELLIGENCE FOR IN CREDIT PORTFOLIO MANAGEMENT
WHAT SHOULD BE CAREFUL
MUZAFFER ŞAHİN¹**

Geliş Tarihi: 13.03.2018

Kabul Tarihi: 25.05.2018

ÖZET

Piyasa istihbaratı, kredi taleplerinin değerlendirilerek kredi kararlarının alınmasında finansal tablolar dışında kalan muhtelif kaynaklardan temin edilen ve doğruluğu konusunda tereddüt bulunmayan bilgilerin prensipler doğrultusunda değerlendirilmesidir. Piyasa İstihbaratı gerek yeni kredi taleplerinin değerlendirilmesinde gerekse mevcut kredi ilişkisinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi sürecinde, müşterinin kredibilitesini yansıtan önemli olayların önce piyasaya, sonrasında ise finansal tablolara yansımakta olduğundan piyasa istihbaratı bilgileri erken uyarı mahiyetindeki bilgilerdir. Farklı kaynaklardan edinilen bilgilerin çapraz kaynaklardan sağlanan bilgilerle teyit edilerek bu bilgiler ışığında kredi kararlarının alınması, son derece önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler; Kredi Analizi, Piyasa İstihbaratı, İstihbarat, Müşteri Analizi, Kredi; Değerlendirme,

Jel Kodları: M31, M37, M39

Abstract

Market intelligence is the evaluation of information that is obtained from various sources other than the financial statements in order to evaluate the credit demands by making credit requests, and does not hesitate about its correctness. Market Intelligence is an early warning of market intelligence information in the evaluation of new credit requests or in the course of maintaining and improving existing credit relationships, where significant events reflecting the customer's credibility are reflected first on the market and then on the financial statements. It is of utmost importance that information obtained from different sources is confirmed with information obtained from cross-references and that this information is taken into account in credit decisions

Keywords; Credit Analysis, Market Intelligence, Intelligence, Customer Analysis, Credit; Evaluation,

Jel Codes: M31, M37, M39

GİRİŞ

Kredi riski, bankacılığın kredi dışındaki diğer faaliyetlerine göre çok daha yüksek olup söz konusu riskin yönetilmesi bankalar için büyük önem taşımaktadır.

Kredi, hem ülke açısından hem de kredi kuruluşları açısından kıt olan parasal kaynakların ekonomiye katma değer yaratacak alanlarda geri alınmak üzere kullanılmasıdır. Sermaye yeterlilik standart rasyosunun %8 olduğunu dikkate aldığımızda (bddk.org.tr 2018), bankaların

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, msahin@gelisim.edu.tr

öz kaynaklarına göre çok daha yüksek oranlardaki yabancı kaynağı kredi olarak kullandıkları görülmektedir.

Bankalar tarafından önemli maliyetlerle sağlanan bu fonların kredi olarak kullanılmasını müteakip, vade sonlarında tahsil edilerek yeniden kullanılması diğer bir ifadeyle kredilerin seyyaliyeti, tahsili gecikmiş veya donuk olmaması, bankacılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini mümkün kılmaktadır. Kredi riski, bankacılığın kredi dışındaki diğer faaliyetlerine göre çok daha yüksek olup söz konusu riskin yönetilmesi bankalar için büyük önem taşımaktadır.

Global ekonomiye bağlı olarak ekonomik konjonktürde sıklıkla yaşanan değişimler firmaların ödeme güçlerini yakından etkileyebilmektedir. Kısa süre öncesine göre yükümlülüklerini yerine getirmede sorun yaşamayan firmalar, gerek dünya ekonomisinde ve gerekse ülkemiz ekonomisinde yaşanan koşullara bağlı olarak ödeme gücüne düşebilmektedirler.

Kredi Kuruluşlarınca firmaların piyasadaki faaliyetlerine ilişkin bilgiler, erken uyarı kanalları ile sağlam kaynaklardan elde edilmelidir. Bu bilgiler ışığında, mali tabloların analitik değerlendirilmesi, kredi portföyünün yönetimi ve kredi riskinin azaltılması bakımından son derecede öneme sahiptir.

Bu çalışmamızla, banka kredi portföy yönetiminde, gerek yeni müşteri kaydedilmesi ve gerekse mevcut müşterilerle sağlıklı kredi ilişkisinin tesisinde erken uyarı mahiyetindeki piyasa istihbarat çalışmalarının nasıl yapılması gerektiği, hangi kaynaklardan ne tür bilgilere ulaşılarak bunların hangi ilkeler doğrultusunda değerlendirileceği belirtilerek, hem banka çalışanlarına yardımcı olunması, hem de piyasadaki aktörlerin kredi talepleri değerlendirilirken ilgili kuruluşların hangi bilgileri dikkate aldıkları konusunda bilgilendirilmeleri amaç edilmiştir.

1. İSTİHBARATIN TANIMI

İstihbarat, bankanın müşterileri ve müşterilerin faaliyet gösterdikleri piyasalar hakkında, kredi kararlarında rehber olabilecek çeşitli belge ve bilgilerin, ilgili kredi merciine iletilmek üzere bir sistem dahilinde değerlendirilerek toplanması ve kaydedilmesidir (İs Bankası, 2012:9).

İstihbarat, mali tahlil ve skorlama çalışmalarında amaç; kredi isteklisinin krediyi geri ödeme kapasitesine ve arzusuna sahip olup olmadığını saptayarak kredi riskini azaltmak, firmanın finansman ihtiyacının doğru tespit edilerek ihtiyacına uygun nitelik, tutar ve vadede kredilendirilmesini sağlamaktır (Vakıflar Bankası, 2011:12).

İstihbarat, kredi portföyündeki mevcut, ya da kredi portföyüne yeni müşteri kaydedilmesi planlanan firmaların, piyasadaki muhataplarına dönük olarak mali, ahlaki ve hukuki bakımdan yükümlülüklerini tam olarak ve zamanında yerine getirip getirmediğine ve ayrıca daha önce tamamlanarak teslim edilen mal ve hizmetlere ilişkin olarak müşteri kaynaklı sorunların yaşanıp yaşanmadığının, iş konusu, iş ehliyeti, iş tecrübesi ve iş kabiliyetiyle ilgili, sağlam ve güvenilir kaynaklardan doğru ve objektif bilgilerin sağlanarak değerlendirilmesi işlemidir.

2. KREDİ, KREDİ RİSKİ VE LİKİDİTE RİSKİ TANIMI

Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayri nakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayri nakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler

nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın 5411 sayılı Bankacılık Kanununun uygulamasında kredi sayılır.

2.1. Nakit Kredi

Kredi, bankacılığın en temel faaliyetlerinden olup, fon fazlası olanlardan sağlanan kaynakların, ihtiyaç duyanlara, anapara, faiz, komisyon ve diğer masraflarıyla birlikte, belirli bir tarihte geri alınmak üzere verilmesidir.

Bankacılık sektöründe birden fazla risk türü mevcut olup, bunlardan kredi riski ve likidite riski öne çıkmaktadır (Sidthidet, 2011: 4).

2.2. Kredi Riski;

Kredi riski, bir bankanın bilançosunun aktif tarafından kaynaklanmaktadır. Özellikle, müşterilerle yapılan sözleşmelere uygun olarak anapara ve diğer yükümlülüklerin zamanında yerine getirilememesidir (Farhadvand, Jalilian, 2017:549).

Her kredi faaliyetinde az veya çok mutlaka bir risk bulunmaktadır. Kredi riskine göre alınan teminat türü ne kadar likit olursa olsun, kredi riski yok edilememektedir. Diğer bir ifadeyle kredi riskine göre %100 marjla nakit mevduat blokajının teminat olarak alınması seçeneğinde bile, kredi riskinin yok edilemediği uygulamalardan görülmektedir. Müşterilerin karakter veya moralitelerindeki riskler bankalara verilen teminatlara göre çok daha yüksek tutarlarda kredi riski oluşturulabilmektedir. Bu nedenle bankalar, kredi verdikleri müşterilerine çapraz bankacılık ürünlerini satarak kredi getirilerine ilaveten bankacılık hizmet ve ürün satışlarındaki karlılığı maksimum seviyede tutarak alınan riske göre daha yüksek oranlarda getiri sağlamayı amaç edinirler.

Kredi riskinin alınan teminatlara sadece azaltılabildiği ancak yok edilemediği gerçeğinden hareket edecek olursak, kredi tahsis, yenileme ve diğer kredi portföy yönetimine ilişkin kararların alınmasında, kredi teminatının dışındaki unsurlara bakılarak değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

2.3. Likidite Riski;

Likidite riski; mevduat sahiplerinin mevduat vadelerinin uzatılması konusunda isteksiz olmaları sonucu, beklenmedik şekilde para çekmeleri, likidite riskine neden olmaktadır. Bankalar beklenmedik müşteri taleplerini karşılamak için gerekli fonları bulamayabilirler. Bir bankanın likidite sıkıntısı içerisinde olması mudiler üzerinde panik yaratarak daha büyük ölçekli para talebiyle karşılaşmalarına neden olabilmektedir. Likidite riski, bankaların iflasına ve son zamanlarda yaygın olarak görülen finansal krizlere neden olabilir (Sidthidet, 2011:7).

Bu nedenle bankaların özellikle kredi ve likidite riskini olması gerektiği şekilde yönetmesi varlıklarının devamı için büyük önem taşımaktadır.

3. PİYASA İSTİHBARATININ ÖNEMİ

Bankalar için kredilendirme sürecinde, banka dışı yerlerden sağlanan istihbaratın önemi büyüktür. Ticari anlamda istihbarat, mevcut ya da muhtemel müşteriler ile iş ilişkisi içerisinde bulunan diğer kişilerin kimliği ile mal varlığı, ticari ahlâk, yetenek ve ehliyeti ve alışkanlıklarını gerçeğe uygun bir şekilde tespit ederek piyasayı tanımak ve muhtemel riskleri bertaraf etmek üzere bilgi toplama faaliyetini anlatan bir kavramdır.

Kredilerin seyyal olarak çalışması, alacakların donmasına meydan bırakılmadan tahsil edilebilmesi, banka kaynaklarının verimli, yerinde ve güvenli bir biçimde kullanılması, kredi isteğinde bulunan firmanın teşebbüs kabiliyeti, işindeki başarı derecesi, ödeme gücü, ahlak ve seciyesi, iş kapasitesi, kredinin nerelerde ne amaçla kullanılacağı ve diğer hususların bilinmesi ve bilgilerin iyi bir biçimde değerlendirilmesi ile olanak dahilinde bulunmaktadır. İşletmelerin tanınması ise ancak yapılacak olan istihbarat ile sağlanabilir. Bunun sonucu olarak istihbarat tüm bankalar için oldukça büyük bir önem taşımaktadır. (Girginer, 2008:137).

Muhasebede yer alan olaylar öncelikle piyasada oluşmakta, daha sonra muhasebeye yansıtılarak finansal tabloların oluşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla finansal tablolar piyasada cereyan ederek muhasebeye yansıyan olayların sonucunu göstermekte olup, müşterinin kredi değerliliği bakımından büyük öneme sahip olduğu halde muhasebeye yansımayan ve finansal tablolarda henüz yer almayan birçok olay söz konusu olabilmektedir. Piyasa istihbaratı, erken uyarı mahiyetindeki, doğruluğu hakkında tereddüt bulunmayan, firmanın ödeme gücünün tespitinde hayati öneme sahip söz konusu bilgilerin objektif olarak değerlendirilmesi faaliyetleridir.

Bankalar, kredileri nedeniyle maruz kalınacak riskleri ölçmek, karşı tarafın malî gücünü düzenli olarak analiz etmek ve izlemek, gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek ve bunlara ilişkin esasları belirlemek zorundadır. Kredi müşterileri bu çerçevede konsolide ve konsolide olmayan bazda istenilen bilgi ve belgeleri bankalara vermekle yükümlüdür (bddk.org.tr, 2018). Söz konusu yükümlülük kapsamında bankalar, gerekli bilgi ve belgeleri almak ve bunları değerlendirmek durumundadırlar.

Kredi kararlarının alınmasında bankaların müşterilerinden finansal tabloları açıklayıcı notları alması, müşterilerin ise bunları bankalara vermesi yasal bir gerekliliktir. Bu nedenle kredi talebinde bulunan firmaların finansal tablolarının bankalar tarafından temin edilmesinde bir zorluk bulunmamaktadır. Bankaların bünyesindeki mali tahlil birimlerinin en temel görevleri; müşterilerden finansal tabloları alarak bunları analiz etmek ve değerlendirmek suretiyle oluşturacakları raporları ilgili birimlere iletmeğidir.

Firmaların olumlu veya olumsuz ticari aktiviteleri öncelikle piyasada, alıcı ve satıcıları nezdinde ya da bir şekilde ilişki içerisinde olduğu piyasadaki aktörler çevresinde oluşmaktadır. Piyasada yaşanan bu olayların sonuçları daha sonra finansal tablolara yansıtılmakta olduğundan erken uyarı niteliğindeki piyasa istihbarat bilgilerinin alınması ve bu bilgiler ışığında kredi kararlarının oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

4. İSTİHBARAT UZMANI VE MALİ TAHLİL UZMANININ FARKLILIKLARI

Kredilerin değerlendirilmesi, karşı tarafın finansal durumunun ve geri ödeme kapasitesinin doğru ve güncel bilgilerle detaylı analizinin yapılmasını gerektirir. Kredi değerlendirme sürecinde doğru bilgilere ulaşmak için gerektiğinde müşteri ziyaretleri yapılır, müşterilere ilişkin istihbarat toplanır. Bankalar kredi sürecinde kredilerin mali tahlil ve istihbarat çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla ölçeği ile uygun şekilde mali tahlil konusunda uzman personel istihdam etmek durumundadır (bddk.org.tr, 2018).

Bankaların kredi portföyünde yer alan ya da kredi portföyünde yer alması hedeflenen firmaların kredi taleplerinin değerlendirilmesi, daha önce açılmış olan kredilerin yenilenmesi, seyyalietini kaybetmiş donuk hale gelmiş veya tahsili gecikmiş olan kredilere ilişkin müşterinin ödeme güçlerinin belirlenmesi ve zaman içerisinde ödeme yeteneğindeki gelişmelerin izlenmesi amacıyla, mali tahlil ve istihbarat raporlarının hazırlanması ve hazırlanan bu raporların bankanın

ilgili birimlerine sunulması, mali tahlil ve istihbarat birimlerinin, temel görevleri arasında bulunmaktadır.

Bankalarda bu görevi yerine getiren birimlerin yapılanmasına bakıldığında; mali tahlil ve istihbarat çalışmalarının, görevleri arasında aynı zamanda kredi tahsis de olan müşteri ilişkileri yöneticileri tarafından, yürütüldüğü görülmektedir. Söz konusu yapılanma kuvvetler ayrılığı ilkesine ters düşmekte olup, mali tahlil ve istihbarat konusunda faaliyet gösteren personelin kredi komiteleri içerisinde bulunmaması gerektiği tarafımızca düşünülmektedir.

Piyasa istihbaratı görevini yürüten personelin, mali tahlil çalışmalarını yürüten personele göre farklı uzmanlık ve tecrübeye sahip olması gerekmektedir. Mali tahlil uzmanları daha çok finansal tabloların analiz edilerek değerlendirilmesine yoğunlaşırken, istihbarat uzmanları, tamamen müşterinin piyasadaki faaliyetlerine, piyasa nezdindeki kredibilitesine yoğunlaşmaktadır. Hiçbir bilgiyi verme zorunluluğu bulunmayan, hatta tam tersine bilgi vermemeye odaklanan piyasadaki aktörlerden arzu edilen bilgilerin alınması ayrı bir deneyim ve uzmanlık gerektirmektedir.

5- PİYASA İSTİHBARATININ YAPILMASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

5.1. İstihbarat İşlevinin Gizlilik Altında Yapılması;

İstihbarata konu firmanın, mal aldığı, mal sattığı ve ticari işlevini gerçekleştirdiği piyasadaki kredibilitesinin tespiti amacıyla, doğrudan piyasadaki aktörler üzerinden araştırma yapılarak gerekli bilgilerin toplanarak bu bilgilerin değerlendirilmesi işlevi olup, alınan bilgi kaynaklarının gizli tutulması büyük önem taşımaktadır. Piyasa aktörlerinin ilişki içerisinde olduğu kişilere ilişkin bilgilerin alınabilmesi için, bilgiyi verenin, verdiği bilgi nedeniyle herhangi bir sorunla karşılaşmayacağına inanması gerekmektedir. Aksi takdirde bilginin kötü amaçla kullanılarak bilgiyi verene sorun yaratması durumunda, aynı kaynaktan tekrar bilgi alınmasını olanaksız hale getirecektir.

Piyasa istihbaratçılarının, müşterilerin bankayla olan mevcut ilişkilerine ait bilgiler karşılığında bilgi talep edilmesi, istihbaratın gizliliği prensiplerine aykırıdır. Bankaların müşterileri bilgilerini hiçbir şekilde üçüncü şahıslarla paylaşamayacağı 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 86. maddesinde hüküm altına alınmıştır.

Bankaların müşterileri hakkındaki bilgiler ancak mahkeme kararı ile talep edilebilmektedir.

Müşterilerin kredibilitesine ilişkin düzenlenen istihbarat raporları aynı bankanın kurum içinde dahi gizli ibaresiyle ve gizlilik kurallarına uygun olarak dolaşmaktadır. İlgisi olmayan kurum çalışanlarından bile söz konusu bilgiler korunmaktadır.

5.2. İstihbarat İşlevinin Tarafsızlık Prensibine Göre Yapılması

Piyasa aktörlerinin ticari yaşamlarını sürdürebilmeleri rekabet şartları altında mümkün olabilmektedir. Firmalar çoğu kez kendi rakipleri ya da gelecekte kendilerine rakip olma potansiyeli olanlar hakkında gerçeğe aykırı bilgiler verebilmektedirler.

Piyasa aktörleri arasında rekabet yaşanmasa bile, kendi aralarında muhtelif nedenlerle geçmişte veya halen husumet yaşanabilmekte olup bu durum da piyasa bilgilerinin objektif olmasına engel olabilmektedir.

Bu nedenle piyasadaki alınan bilgilerin kaynağı ne kadar çok güvenilir olursa olsun, o bilginin kullanılabilmesi için mutlaka başka kaynaklardan alınan bilgilerle karşılaştırılarak doğrulanmalıdır. Piyasa istihbaratçısının piyasadaki edindiği her bilgiyi kullanmak için kendisini

zorunlu görmemesi gerekmekte olup, doğruluğu konusunda tereddüt yaşanan piyasa bilgilerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

5.3. İstihbaratın Sorumluluk Bilinci İçinde Yapılması

Kredi kullanıcısının veya karşı tarafın risk profilinin doğru değerlendirilebilmesi için bankalar yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Kredi tahsis sürecinde ihtiyatlılık esastır. Ekonomik büyüme dönemlerinde bu esası zedeleyecek uygulamalardan kaçınılır (bddk.org.tr, 2018)).

Piyasa bilgileri, kredi kararlarının doğru verilmesinde önemli bir işleve sahiptir. Kredi faaliyetlerinin doğru yerine getirilmesi ise bankaların devamlılığı bakımından kaçınılmazdır. Bu derecede önemli bir görevin yerine getirilmesinde görev alan kişilerin görev sorumluluklarının bilinci içerisinde olması ve piyasa istihbaratı görevinin tam ve eksiksiz olarak yerine getirilmesi gerekmektedir. Görevlerini olması gerektiği gibi yerine getirmeyen piyasa istihbaratçılarının ne tür cezai sorumluluklarla karşı karşıya gelecekleri kendilerine anlatılmalıdır. Bu nedenle piyasa istihbaratçılarına gerek görevlendirme öncesi gerekse görevleri sırasında ihtiyaç duyulabilecek bilgiler ve eğitimler verilmelidir.

5.4. İstihbaratın Doğruluk Prensibine Göre Yapılması;

Piyasa istihbaratçıları zaman içerisinde piyasa aktörleri tarafından tanınarak, ne amaçla bilgi topladıkları bilinmektedir. İstihbarat kaynağı olan firmalar, rakipleri hakkında yanlış bilgiler verebilmektedirler. Bazen de bilgiler kasıtlı olarak gerçek dışı verilmese bile yanlış veya eksik verilebilmektedir. İstihbaratçıların piyasadan aldıkları bilgilerin belirtilen bu gerçekler paralelinde teyit edilmesi, başka kaynaklardan alınan bilgilerle mutlaka doğrulanması gerekmektedir. Teyit edilmeyen bilgilerin yanlış veya yanlış olabileceği düşüncesiyle değerlendirmeye alınmaması gerekmektedir.

5.5. İstihbaratın Süreklilik Prensibine Göre Yapılması;

Küresel ekonominin hüküm sürdüğü günümüzde gerek dünyadaki gelişmeler ve gerekse ülkedeki gelişmeler firmaların mali yapılarını derinden etkileyebilmektedir. Kısa bir zaman öncesine kadar mali yapısında ve edimlerinde sorun yaşanmayan firmaların, edimlerini yerine getirmelerinde sorunlar yaşanabilmektedir. Özellikle döviz kurlarında yoğun dalgalanmaların yaşandığı dönemlerde, döviz üzerinden yükümlülükleri olan firmaların söz konusu yükümlülüklerini yerine getirirken aleyhe kur farklarından dolayı mali yapıları bozulabilmektedir.

Firmalar muhtelif nedenlerle edimlerini yerine getirmedeki sorunu, öncelikle herhangi bir sözleşmeye veya senede bağlı olmayan alacaklılarına yansıtmaktadır. Sonra sözleşme veya senede bağlı alacaklılarına ve son olarak bankalara yansıtmaktadırlar. Bankalar arasında ise daha az teminatlı ve daha küçük borcu bulunan bankalara öncelikli olarak sorun yansıtılırken daha teminatlı ve daha büyük borcu bulunan bankalar sona bırakılmaktadır. Böylece firmalar bu tutumlarıyla, düşük faizli ve uzun vadeli proje kredisi kullandığı bankalarla sorun yaşamak istememektedirler. Diğer yandan sorunu öncelikle piyasadaki teminatsız alacaklılarına yansıtarak zaman kazanmayı amaç edinmektedirler.

Müşterilerinin ödeme sorunu yaşadığını piyasa istihbaratıyla erken öğrenen bankalar, risklerini daha teminatlı hale getirerek veya riskin bir kısmını tahsil ederek diğer bankalara göre avantajlı konuma gelebilmektedirler.

Kredi-riski tahlil yaparak banka; doğru karar vermek suretiyle, hem yanlış tercihlerin, hem de geri ödenmeyen kredinin toplumda kötüye kullanım yoluyla kazanç sağlanabileceği intibası

uyandırması nedeniyle, ahlaki tehlikenin maliyetlerini en düşük seviyede tutmayı amaçlar. Bununla birlikte burada öncelik yanlış takdirin sonucu olarak bankanın üstüne almak zorunda kalacağı ödenmeyen kredi tutarı yükünden kaçınmak ana amaçtır (Çelik, 2014: 82).

Yukarıda belirtilen nedenlere kredilerin güvenliği ve seyyaliyeti bakımından piyasa istihbaratının devamlılık prensibi içerisinde yapılması gerekmektedir.

6- PİYASA İSTİHBARATINDA ALINMASI GEREKEN BİLGİLER

6.1. Ticaret unvanı;

Kredi talebinde bulunan firmanın ticaret unvanı, Ticaret Sicil Gazetesinden, Vergi levhasından kontrol edilerek teyit edilmelidir. Firma unvanının yanlış veya eksik olması yapılacak sorgulamalarda yanıltıcı bilgilere ulaşılabacağından kredi kararlarının maddi hatalar üzerine ve yanlış verilmesine neden olabilmektedir.

6.2. Faaliyet merkezi ve üretim yerlerinin görülmesi;

Firmanın faaliyet merkezinde ziyaret edilerek ikametgah adresinin teyit edilmesi sürdürülecek kredi ilişkisinin selameti açısından gerekmektedir.

Bankalar tarafından krediler, alınacak teminatlardan ziyade firmanın faaliyet hacmini artırarak, karlılığın yükseleceği ve kredilerin esas faaliyetlerden yaratılacak fonlarla geri ödeneceği beklentisiyle verilmektedir. Dolayısıyla firmaların ticari faaliyetlerinin bulunmaması kredi taleplerinin karşılanmaması için yeterli sebeptir. Kredi görüşmelerinin, firmaların faaliyet yerlerinin, üretim ve satış alanlarının görülmeden genel merkezlerinde, muhasebe ve finansal tabloları üzerinden yapılması; halen ticari faaliyetlerini sürdürüp sürdürmediği bilinmeden kredi kararı verilmesine neden olmaktadır. Bu durum kredi karar merciiini yanılgılara düşürebilmektedir.

6.3. Kuruluş tarihi ve süresi

Firmaların faaliyet süreleri ana statülerinde belirtilmekte ve ticaret sicil gazetesinde ilan edilmektedir. Firmaların faaliyet süreleri sonunda hukuki kimlikleri sona ereceğinden, bu süreden sonra kredi ilişkisinin sürdürülmesi yasal hakların ileri sürülmesini ve kredilerin yasal yollardan tahsilini imkansız hale getirebilmektedir.

6.4. Banka ilişkileri

Firmaların diğer bankalardan kullandığı kredilerin türleri, tutarları, vadeleri, söz konusu krediler için verilen teminatların neler olduğu, bu güne kadar olan kredi çalışmalarında herhangi bir sorunun yaşanıp yaşanmadığı bilinmelidir.

Firma mevduatının bankalar arasındaki dağılımı, kredi çalışma yoğunluğuna uygunluğu kredi çalışmalarında göz önünde bulundurulmalıdır.

Firmanın yeni kredi ilişkisine girilecek bankayla diğer bankalara göre daha yüksek tutarlarda ve daha uzun vadelerde, daha düşük değerli ve nitelikli teminatlarla kredi ilişkisine girmek istemesi söz konusu olabilir. Bu şekildeki bir kredi talebinin olumlu olarak değerlendirilebilmesi için geçerli sebeplerin bulunması gerekmektedir.

6.5. Sektör analizi

Global ekonominin hüküm sürdüğü günümüzde, dünya ekonomik konjonktüründe yaşanan olaylar ülke ekonomilerini, ülke ekonomilerinde yaşananlar ise sektörleri ve dolayısıyla bu sektörlerdeki firmaları derinden etkileyebilmektedir. Bankalar tarafından sektör analiz ve değerlendirmeleri yakından takip edilmektedir. Bir firmanın kredi talebinin değerlendirilebilmesi için mutlaka firmanın içinde bulunduğu sektörün mevcut durumu ve gelecekteki muhtemel gelişmeler dikkate alınarak, söz konusu gelişmelerden firmanın ne yönde etkileneceği ve farklı senaryolara göre bu etkinin nasıl olacağı değerlendirilerek sektör analizlerinin yapılması gerekmektedir.

Yatırım projelerinin değerlendirilmesi piyasa analizi temeline dayanmaktadır. Projenin faydalı ömrü içinde her yıl ne kadar mal satılacağı, hangi fiyatlardan satılacağı, üretime konu hangi girdilerin ne kadar kullanılacağı piyasa analiziyle belirlenmelidir (Şahin, 2009:17).

6.6. Moralite

Moralite, şahıs firmalarında firma sahibinin, şahıs şirketlerinde sorumlulukları sınırsız olan ortakların, sermaye şirketlerinde şirket yöneticilerinin ve hakim ortakların, ahlak ve karakteriyle, taahhütlerine bağlılıklarıdır(ansiklopedi.biz/bankacılık, 2018)

Müşterilerin kredibilitesini ortaya koymak için, başvuruda bulunan firmanın hakim ortağı/ortakları belirlenir; ortaklara ve yöneticilere ilişkin moralite analizi yapılır (BDDK, 2016:10).

Moralite en kısa anlamıyla müşterinin niyeti demektir. Müşterinin krediyi alırken niyeti kredinin kaderini tayin eder. Kredilerin verilirken battığına dair bankacılıkta yaygın bir inanış vardır. Bu inanışın altında çoğunlukla moralite yatar. Bazı firmaların kredileri geri ödememek üzere aldıkları, bankaların yasal takip sürecini kesintiye uğratacak birtakım tedbirleri daha kredi talep aşamasında aldıkları bilinmektedir. Mali yapıları borçlarını ödemeye uygun olan firmalarda aynı tutum içerisinde bulunabilmektedir. Bu durum firmaların daha ziyade moralite zafiyetlerinden kaynaklanmaktadır.

Bankalardan kredi alan ya da çek veya senet düzenleyerek ticaret yapan müşterilerin moralitesini tespit etmek daha kolay olmasına rağmen, kıymetli evraka bağlı olmaksızın ticaret yapan, henüz bankacılık sisteminden kredi almamış müşterilere dönük moralitenin belirlenmesinde daha çok güçlükler bulunmaktadır.

Borçların ödenmemesi, öncelikle açık hesap şeklinde çalışılan müşterilerden başlanarak evraka bağlı borçların, az teminatlıdan daha çok teminatlı borçlara doğru ödenmemesi şeklinde gerçekleştiği uygulamalardan görülmektedir.

Moralite, geçmiş ödeme alışkanlıkları anlamı taşımaktadır. “Geçmiş geleceğin aynasıdır” atasözümüzün de ifade ettiği gibi bankalar kredi verirken geçmiş ödeme alışkanlıklarına oldukça fazla değer verirler. Borcunu zamanında ödeyen kişilerin mevcut dışsal şartlar değişmediği sürece bu alışkanlıklarını ileride de devam ettirecekleri varsayılır. Moralite diyebileceğimiz bu kavram, kredibiliteyi oluşturan en önemli etkenlerinden birisidir.

Moralite uzun süreli devamlılık ve tutarlılık gerektirir. Aynı kişisel ilişkilerimiz gibi tutarlı olan davranışlarımız da karşımızdakine güven verir. Ancak oluşturulması uzun zaman gerektiren ve meşakkatli olan bu kavramın yıkılması da bir o kadar kolaydır.

Bankalar kredi verirken borç verdikleri kişiye güvenmek isterler. Güven kredi kararında mutlaka aranan bir unsur olup kısa zamanda sağlanabilen bir olgu değildir. Kredi verenin kredi vermeye razı olabilmesi ve gerekli güvenin oluşabilmesi için, müşterinin geçmişteki ödeme alışkanlıklarının bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

6.7. Yetenek ve işindeki başarısı

Yetenek ve işindeki başarı kriteri firmanın faaliyetlerinin geleceğini belirleyeceğinden, geçmişte işverenler nezdinde sorun yaşanıp yaşanmaması, firmanın gelecekteki iş hacmini belirleyeceğinden, kredi ilişkisinde dikkate alınması gerekmektedir.

6.8. Devlet taahhütlerine girmesindeki sınırlamalar

Ülkemizde yapılan sağlık, ulaşım, eğitim ve sanayi gibi alanlarda yapılan yatırımlara bakıldığında bu yatırımların çok önemli bir kısmının kamu yatırımlarından oluştuğu görülmektedir. Devlete olan taahhütlerini yapılan sözleşme şartlarına uygun olarak yerine getirmeyen firmalar ihale yasağı kapsamına alınarak belli bir süre kamu ihalelerine girmekten men edilmektedir. Bu durumdaki firmalar Resmi Gazetede ilan edilerek kamuoyuna duyurulmaktadır. Devletin muhtelif kurumlarıyla, yaşanan sorunlar nedeniyle tekrar iş alması yasaklanmış olan firmalarla kredi ilişkisine girilmesi düşünülemeyeceğinden bu durumun kurumlar nezdinde araştırılarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

6.9. İflas ve konkordato durumu

Bankalarla ve piyasanın diğer aktörleriyle yoğun borç ilişkisi içerisinde bulunan firmaların alacaklıları tarafından iflası talep edilebilmektedir. Firma tarafından ödenemeyen borçların zamana yayılması durumunda ödenebilir hale geleceği gerekçesiyle iflasın ertelenmesi talep edilebilmektedir. Bu durumda firma, alacaklılarla belli bir konsensüs sağlanarak borcun ödenebilir hale geleceği düşüncesiyle konkordato işlemi içerisinde bulunabilmektedir. Borçların ödenemediğinin açık ilanı anlamına gelen bu durumdaki firmalarla yeni kredi ilişkisine girilmesi söz konusu olmayacaktır. Mevcut krediler için ise yeni tedbirlerin alınmasını gerektirecektir. Firmaların iflas ve konkordato durumunun piyasa istihbarat mekanizması ile öğrenilerek değerlendirilmesi gerekmektedir.

6.10. Kaçakçılık fiilleri, vergi, gümrük ve diğer parasal suçlara ilişkin bilgiler

Devlete olan vergi yükümlülüklerini yerine getirmeyen, sahtecilik fiillerinde bulunarak vergi kaçakçılığı yapan veya kanunlarla yasaklanmış faaliyetlerde bulunan, bu fiiller nedeniyle yargı tarafından suçları sabit bulunan firmalara kredi kullandırılmaz.

Devlete olan belli büyüklükteki vergi yükümlülüklerini yerine getiren firmalarla vergi borcunu ödemeyen firmalar vergi daireleri tarafından kamuoyuna ilan edilmektedir. İstihbarata konu firmanın vergi mükellefi olduğu vergi dairelerinden geçmişte ve halen vergi yükümlülüklerini yerine getirmede sorun yaşanıp yaşanmadığının öğrenilmesi gerekir.

6.11. Yasaklanmış malların ticareti ile uğraşanlar ve teröre finansman sağlayanlar

Kanun, kararname, tebliğ v.s. ile yasaklanmış malların ticareti, alım ve satımı ile uğraşanlar ve terör örgütlerine finansman sağlayan firmalarla kredi ilişkisine girilmesine yasal engel teşkil etmektedir. Kredi kararı verilecek firmalara ilişkin bu hususun araştırılması büyük önem arz etmektedir.

6.12. Medeni haklarını kullanma ehliyeti

Kendilerine vasi tayin edilmemiş, medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip olmayanlar veya mahkeme kararıyla bu haktan yoksun kılınanlara kredi kullandırılmaz. Bu durumunun olup olmadığı piyasa istihbaratıyla öğrenilerek değerlendirilmesi gerekmektedir.

6.13. Açık protestoları ile çek kullanım yasağı kapsamında bulunup bulunmadığı

Çek kullanım yasağı kapsamında bulunan ve/veya son yıllarda karşılıksız çek ve protestoları yüksek tutarlarda ve süreklilik arz eden firmaların bu olumsuzluklarının göz önünde bulundurulması gerekir

6.14. Negatif nitelikli ferdi kredi ve kredi kartı riskleri listesi'nde yer alıp almadığı

Banka ve finans kuruluşlarından alınan bireysel kredi ve kredi kartı borçlarını zamanında ödeyemeyen bireylere ait negatif nitelikli bireysel kredi bilgileri, risk merkezi üyesi kredi veya finansal kuruluşlarının müşterilerine ait kredi ve kredi kartları, protesto edilmiş senetler, karşılıksız işlemi yapılmış ve sonrasında ödenen çekler ile ibrazında ödenen çekler, yasal takibe intikal etmiş kredi ve kredi kartları bilgileri TBB risk merkezi tarafından birleştirilerek yine risk merkezi üyelerle paylaşılmaktadır (tbb.org.tr, 27.12.2017).

Firma ortak veya yöneticilerinin daha önce banka veya finans kuruluşlarından kredi ya da kredi kartı alarak borçlarını zamanında ödeyip ödememeleri aynı zamanda buldukları firmanın kredi değerliliğinin tespitinde göz ardı edilmemesi gereken bir husustur.

6.15. Limit doluluk oranları

Tarihsel veriler, aşırı borçlanma eğiliminde olan ve devamlı borçla yaşayan kişilerin kredi borçlarını zamanında ödeseler dahi bir süre sonra bu borcu çeviremeyip sonunda sorunlu hale geldiklerini göstermektedir. Bu nedenle kredibilitenin devamlılığı kişinin ödeyebileceği kadar borçlanması, aşırı kredi kullanımından kaçınması ve borcu borçla kapamayı alışkanlık haline getirmemesi ile yakından ilgilidir. Kredi limitlerinin kadar dolu olduğu, bu doluluğun sürekli olup olmadığı, limit aşırımları vb. durumların kredi değerliliğinin tespitinde dikkate alınması gerekmektedir.

6.16. Stabilité

Stabilité müşterinin piyasadaki çalışmalarındaki sürekliliğidir. Çok kısa aralıklarla iş değiştiren, alış verişlerinde sık müşteri değiştiren bir firmanın moralitesinin tespitinde hayli güçlükler vardır. Bir işte uzun süre çalışan bir kişi, sık sık iş değiştiren bir kişiye göre daha az riskli olarak değerlendirilmekte olup ticari faaliyetlerdeki süreklilik kredibilitenin olumlu olarak değerlendirilmesine neden olurken, sık adres değiştirilmesi ise olumsuzluk olarak değerlendirilmektedir.

6.17. Kredi Kullanım Alışkanlıkları

Çok fazla kredi sahibi olmak kadar hiç kredi kullanmamış olmak da aslında sanıldığı gibi olumlu bir husus değildir. Yeterli miktarda kredi kullanmak, zamanında ödeme yaparak krediyi kapatmak kredibilitenin artmasını sağlar. İlk defa kredi kullanmak için başvuran bir kişi, karşı taraf için her zaman bir bilinmezlik ile doludur. Genç yaşlardaki kişilerin henüz moralite ve finansal açıdan olgunlaşmamış olmaları bir risk teşkil ederken, olgun yaştaki hiç kredi kullanmamış olan bir kişinin birden bire krediye ihtiyaç duymuş olması aynı şekilde bir belirsizlik oluşturmaktadır. Bu nedenle ihtiyaca uygun bir kredi ürününe sahip olarak bu krediyi makul seviyede kullanmak,

kredi notunu belirli aralıklarla kontrol etmek kredibilitenin oluşturulması ve devamlılığı açısından faydalıdır.

6.18 Kayıtlı Finansal Bilgiler

Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkelere baktığımızda göreceğimiz en büyük farklılıklardan bir tanesi kayıtlı ekonomidir. Gelirin ve mal varlığının doğru olarak gösterilerek belgelenmesi, her zaman kredibilite için artı değer sağlar. Kayıt dışı olan varlık ve borçların, gelir ve giderlerin belirlenerek müşteri gerçeklerinin bilinmesi kredi yönetimi için ihtiyaç duyulan bilgilerdir.

SONUÇ

Finansal sistemin başlıca aktörleri arasında olan bankaların ekonomideki temel işlevleri risk yönetmektir. Fon talep edenlerin bu fonları geri ödeme kabiliyetlerindeki çeşitli nedenlerle azalmasının bankalar tarafından tahmin edilememesi sorunlu kredilerin artmasına neden olmaktadır. Banka kaynaklarının olması gerektiği gibi sağlam müşterilere plase edilememesi, kredi riskini yaratmaktadır. Kredi riski ise beraberinde likidite riskini getirerek banka iflaslarına neden olabilmektedir. Bankaların iflası ise, kredilerin erken çağrılması mudi mevduat taleplerinin karşılanamaması gibi sonuçlarıyla bankanın portföyündeki kredi ve mevduat müşterilerinin olumsuz etkilenerek son zamanlarda sıklıkla görüldüğü üzere ekonomik krizlere neden olabilmektedir.

Tahsil edilemeyen zarar niteliğine dönüşmüş kredilerin makul seviyelerde tutulması, vadesi gelen kredilerin vadelerinde tahsil edilerek yeniden kullanılması, kredi portföyünde yer alan firmaların finansal verilerinin analiziyle birlikte piyasa istihbaratının tam ve olması gerektiği gibi yapılmasına bağlıdır. Kredi riski, alınan teminatlarla tamamen yok edilememekte olup müşterilerin karakter veya moralitelerindeki riskler bankalara verilen teminatlara göre çok daha yüksek tutarlarda kredi riski oluşturulabilmektedir.

Piyasada açık hesap şeklinde çalışılan ve borçlarını ödeyemeyen müşterinin bu durumunun bilinmesi kredi kararının doğru olarak verilmesinde mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir konudur. Müşterinin çeke veya senede bağlı borçlarını ödeyememesi ikinci aşamada karşılaşılan ödeyememe sorunu olup, asıl önemli olan bundan önceki aşamadaki ödeme sorunun olup olmadığının bilinmesidir. Söz konusu bilgi eksikliği ise ancak piyasa istihbaratı mekanizması ile giderilebilmektedir

Piyasa istihbaratı, kredi portföyündeki mevcut, ya da kredi portföyüne yeni müşteri kaydedilmesi planlanan firmaların, piyasadaki muhataplarına dönük olarak mali, ahlaki ve hukuki bakımdan yükümlülüklerini tam olarak ve zamanında yerine getirip getirmediğine ve ayrıca daha önce tamamlanarak teslim edilen mal ve hizmetlere ilişkin olarak müşteri kaynaklı sorunların yaşanıp yaşanmadığının, iş konusu, iş ehliyeti, iş tecrübesi ve iş kabiliyetiyle ilgili, sağlam ve güvenilir kaynaklardan doğru ve objektif bilgilerin sağlanarak değerlendirilmesi işlemi olup, kredi riskinin değerlendirilmesinde mutlaka göz önünde bulundurulması gerekir.

Piyasadaki aktörlere olan yükümlülüklerini zamanında yerine getiremeyen, alacaklıları tarafından, icra takibine maruz bırakılan, ya da bu çalışmamızla belirlediğimiz olumsuzlukları taşıyan firmaların finansal verilerine olması gerekenden daha fazla önem verilerek kredi taleplerinin değerlendirilmesinin ne kadar doğru olacağı aşikardır.

Piyasa istihbaratı görevini yerine getirecek olan kişilerin; piyasa aktörleri tarafından kurulabilecek tuzaklara karşı kendisini koruyabilecek ve muhtelif zaafı taşımayan sağlam

karakterli kişiler tarafından icra edilmesi gerekmektedir. Aynı piyasa bölgesinden aynı kişilerin uzun yıllar sorumlu tutulması, bir süre sonra istihbaratçının piyasa oyuncuları karşısındaki direncini yitirebilmekte, daha önceden bastırılmış zaafı piyasa oyuncuları tarafından kullanılabilir. Bu nedenle makul süreler sonunda piyasa istihbaratçıların görevlerini yeni görevlilere devredecek şekilde çalıştırılması, görev değişiminden makul bir süre önce eski ve yeni istihbaratçının aynı bölgede çalışarak istihbarat kaynaklarının yeni görev yapacak kişiyi tanıyarak bilgi akışının devamlılığı sağlanmalıdır.

Muhasebeye yer alan olaylar öncelikle piyasada oluşmakta, daha sonra muhasebeye yansıtılarak finansal tabloların oluşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla finansal tablolar piyasada cereyan ederek muhasebeye yansıyan olayların sonucunu göstermekte olup, müşterinin kredi değerliliği bakımından büyük öneme sahip olduğu halde muhasebeye yansımaya ve finansal tablolarda henüz yer almayan birçok olay söz konusu olabilmektedir. Piyasa istihbaratı, erken uyarı mahiyetindeki doğruluğu hakkında tereddüt bulunmayan, firmanın ödeme gücünün tespitinde hayati öneme sahip söz konusu bilgilerin objektif olarak değerlendirilmesi faaliyetleridir. Bankalar veya finans kuruluşları tarafından kredi taleplerinin değerlendirilmesinde bu çalışmada belirtilen hususların göz önünde tutulmasının faydalı olacağı inancındayız.

KAYNAKLAR

Akdoğan, N., ve Tenker, N. (2007), Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, Gazi Kitabevi, Ankara

Akdoğan, N., ve Tenker, N. (1994), Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Yayını, İstanbul.

Bankacılık Kanunu, 5411 sayılı,

Annick, Bourguignon (2004) "Performance management and management control: evaluated managers' point of view", European Accounting Review, Vol. 13, No. 4, 659–687

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, (2016), Bankaların Kredi Yönetimine İlişkin Rehber, Ankara

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, (2016)

Beata Gavurova, Jaroslav Belas, Kristina Kocisova & Tomas Kliestik (2017), "Comparison of selected methods for performance evaluation of Czech and Slovak commercial banks" Volume 18(5): 852–876

Bwembya Chikolwa & Felix Chan (2010), "Determinants of commercial mortgage-backed securities credit ratings: Australian evidence" Bwembya Chikolwa & Felix Chan, 69-94,

Çelik, Faik (2014), Kredi Talepleri, Türkmen kitapevi, İstanbul

İş Bankası,(2012), İstihbarat, Eğitim Müdürlüğü Yayınları

David Aristei & Manuela Gallo (2017), "The determinants of firm–bank relationships in Italy: bank ownership type, diversification and multiple banking relationships" The European Journal of Finance, Vol. 23, No. 15, 1512–1543,

Gianpaolo Iazzolino (2013), "Maria Elena Bruni & Patrizia Beraldi, Using DEA and financial ratings for credit risk evaluation: an empirical analysis" Applied Economics Letters, Vol. 20, No. 14, 1310–1317,

Girginer, Nuray, “Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2008, 132 142

İş Bankası, (2012), İstihbarat, İstanbul, Eğitim Müdürlüğü Yayınları, İstanbul

Mishkin, F. S., (2004), Economics of Money, Banking and Financial Market, 7. Edition, USA,

Naranchimeg Mijid (2015) “Gender differences in Type 1 credit rationing of small businesses in the US” General & Applied Economics | Research Article,cogent economics&finance 1-14

Sariaslan, Halil (1994) Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi İstanbul

Robert Bügl , Christian Leimgruber , Guido R. Hüni & Roland W. Scholz (2009), “Sustainable property funds: financial stakeholders’ views on sustainability criteria and market acceptance” Building Research & Information 37(3), 246–263

Şahin, Hüseyin (2009), Yatırım Projeleri Analizi, Bursa

Şahin Muzaffer (1998), “Kredi Değerliliğini Etkileyen Muhasebe Uygulamaları ve Kredi Değerliliğini Yitirmiş Firmaların Ortak Noktalarının Araştırılması”, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Şahin Muzaffer (1992),”İnşaat Taahhüt Firmalarında Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Seyedeh Mahtab Farhadvand, Omid Jalilian (2017), “Investigating Risk Effect and Profit Management on Bank Credit Risk” International Journal of Economics and Financial Issues, 7(3), 548-554.

Taweewan Sidthidet, (2011),“Competition and Mergers under Liquidity and Credit Risks in the Banking Industry” McGill University Montr’éal

Tomislav Budimir & Zoran Aralica, Assessments of Creditworthiness of Crafts in

Croatia, (2013) “Assessments of Creditworthiness of Crafts in Croatia”, Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 26:sup1, 133-150,

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, [https://www.bddk.org.tr/ WebSitesi/turkce/ Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/](https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/)

Ünal, Orhan ve Yücedağ Nilüfer (2013), “Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Finansal Bilginin Önemi” Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,

Vakıflar Bankası,(2011), “İstihbarat Mali Tahlil ve Skorlama Yönetmeliği”, Ankara

Ziraat Bankası (2003), “Ticari Krediler Mali Tahlil ve İstihbarat Mevzuatı” Ankara